

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНЕ КОСМІЧНЕ АГЕНТСТВО УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДП «АНТОНОВ»

МАТЕРІАЛИ

XI Міжнародної
науково-технічної конференції
“АВІА-2013”

21-23 травня

ТОМ 6

Київ 2013

*І.М. Баклан, аспірантка
(Національний авіаційний університет, Україна, Київ)*

ДИДАКТИЗАЦІЯ ТЕКСТІВ У ХОДІ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ГАЛУЗІ ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ

В статті зазначено основні засади викладання перекладу, узагальнено класифікацію текстів на різних рівнях комунікації, розглянуто основні кроки до здійснення дидактизації та на основі складених вимог проаналізовано посібник з перекладу офіційних документів галузі цивільної авіації

Робота з текстами є невід'ємною частиною в процесі вивчення перекладу. Саме тому відповідальним для кожного викладача є правильний вибір текстів та дидактична підготовка навчального матеріалу, що подекуди здається важким завданням. Саме тому актуальним є розгляд питання дидактизації текстів в процесі підготовки перекладачів, зокрема в галузі цивільної авіації. Головним завданням даної статті є визначення основних критеріїв добору текстів та основних шляхів здійснення успішної дидактизації дібраного матеріалу з врахуванням особливостей цільової аудиторії, а також співставлення отриманих результатів з практичним застосуванням.

На думку Крістіані Норд, основою до засвоєння навчального матеріалу з перекладу є мовна та фахова компетенція, здібність до пошукової роботи і теоретичні знання з перекладу. Перекладацька компетенція, в свою чергу, повинна мати системний характер [6, с. 132]. Проте, на практиці виникає чимало перешкод в навчальному процесі, пов'язаних з різним рівнем вищезазначених компетенцій у студентів. Цей факт можна пов'язати з недостатнім викладом пропедевтичного курсу перекладознавства, націленого на розвиток знань з культури рідної та іноземної мов, міжкультурної комунікації, аналізу перекладу фахових текстів, контрактивної граматики та стилістики, а також курсу з використання допоміжних засобів навчання [6, с. 136].

Перекладацька практика тісно пов'язана з роботою над текстами. Як відомо, тексти є продуктом комунікації, що виникають на рівні комунікативного плану (класи текстів), більш конкретних комунікативних намірів (типи текстів) та мисленнево-мовленневого способу комунікації (види текстів) [2, с. 147]. Дещо інше уявлення про так звану ієрархію текстів пропонує Катаріна Райс за допомогою поняття «тип тексту» (Texttyp), який визначає основні форми зображення тексту. На її думку типи текстів – це класи видів текстів, основні ознаки яких співпадають: «Texttypen sind Klassen von Textsorten, deren wesentliche Merkmale übereinstimmen» [5, с. 76]. Виходячи з функцій тексту, К. Райс виокремлює інформативні, експресивні та оперативні типи текстів, які підлягають певній перекладацькій стратегії. З точки зору дидактики цей факт має перевагу, яка урівнює схематичну категоризацію. До того ж знання з типології текстів стають у нагоді в процесі аналізу вихідного тексту і створення тексту перекладу. Вихідним пунктом

визначення виду тексту є комунікативна ситуація, що включає засіб комунікації (текст), середовище, в якому відбувається комунікація (заняття з перекладу), та модель комунікації [3, с. 76]. В довіднику «Дидактика усного та письмового перекладу» Ульріха Каутца наведено перекладацьку типологію інформативних текстів, яка розрізняє наукові та ненаукові види текстів, представлених відповідними жанрами [5, с. 79].

В результаті проведених дискусій між викладачами перекладу з багатьох країн, початок яким заклав твір К. Норд «Аналіз тексту і процесу перекладу», виділено ряд критеріїв вибору текстів для викладання перекладу: дидактичне узгодження, автентичність, тематика, ступінь важкості, вид тексту, обсяг, цікавість та актуальність [5]. Першим кроком після вибору тексту є з'ясування його придатності (включаючи ступінь складності) для певної групи студентів. Паралельно слід врахувати, які перекладацькі труднощі можна розглянути на прикладі даного тексту. Потім визначаються навчальні цілі (напр., розвиток перекладацької компетенції, покращення знань з рідної чи іноземної мови, поглиблення фахових знань тощо). Робота з текстом тісно пов'язана з вдовою комунікативною ситуацією таким чином, що студенти мають уявлення про автора і адресата тексту разом з їх оточенням, можливого замовника перекладу та мету перекладу. Комунікативна ціль в навчанні іноземній мові полягає в такій реалізації певного комунікативного завдання в заданій ситуації, за якої комунікативний намір співпадає з досягнутим комунікативним ефектом [2, с. 145].

Наступним етапом є дидактизація текстів, тобто визначення типів завдань, за допомогою яких у ході роботи з текстом реалізуються навчальні цілі. Вони можуть бути розраховані на розуміння тексту, аналіз тексту, пошукову роботу, визначення типу тексту, створення тексту перекладу, редагування перекладу чи перекладацьку критику. Кожне завдання повинно мати чітку послідовність та систему оцінювання, що надає навчальному процесу об'єктивності. Заздалегідь викладач повинен запланувати домашнє завдання. Багато до кожного тексту підготувати тестові завдання для поточного контролю із засвоєння матеріалу. Часовий фактор відіграє не останню роль в підготовці майбутніх перекладачів, оскільки в професійній практиці перекладач часто перебуватиме в рамках регламентованого часу [5, с. 157]. Для полегшення і, водночас, узагальнення процесу дидактизації тексту складено так званий «протокол дидактизації» (Didaktisierungsprotokoll), покрокове заповнення якого значно полегшує та прискорює процес підготовки тексту для його використання у викладанні перекладу.

Міжнародна організація цивільної авіації ICAO займається розвитком технічного, економічного та правового напрямку в організації і координації міжнародного співробітництва держав у всіх аспектах діяльності цивільної авіації [4]. Саме тому в галузі цивільної авіації представлені здебільшого інформативні тексти різних видів з розмаїттям представлених в них жанрів. Спираючись на зміст посібника з англійської мови Гудманяна А. Г. [1], маємо справу з науковими та ненауковими текстами. Перша група текстів створена для забезпечення комунікації з майбутніми перекладачами галузі цивільної авіації і представлена фаховими текстами з авіаційного права, історії

заснування та діяльності міжнародної організації цивільної авіації (ICAO). В другій частині підручника запропоновані ненаукові офіційні тексти галузі цивільної авіації. Проаналізуємо дидактизацію текстів вищезазначеного посібника. У праці Крістіани Норд «Fertigkeit Ёbersetzen» висловлено думку про те, що завдання з перекладу не повинно містити забагато перекладацьких проблем. Певна частина перекладацьких труднощів повинна бути відомою студентам [6, с. 133]. Виходячи із вищезазначеного переліку основних кроків дидактизації текстів, можна стверджувати, що структура і зміст завдань посібника «Translation of official documents on civil aviation» цілком відповідає основним вимогам. В посібнику враховані критерії розвитку мовної компетенції з рідної та іноземної мов (переклад текстів), розуміння та аналізу тексту, розвитку навичок довідково-пошукової роботи. Студенти мають змогу самостійно вдосконалити навички з перекладу, виконавши завдання для самостійної роботи та домашнє читання. В підручнику запропоновані завдання для експрес-контролю, що містять текст (приблизно 500 др. зн.) та завдання до нього. Таким чином, наприкінці кожного модуля можна об'єктивно оцінити засвоєний студентами матеріал. У другій частині підручника студентам запропоновано завдання з перекладу нормативно-правових документів міжнародної організації цивільної авіації з подальшим порівняльним аналізом українського варіанту перекладу з офіційним російськомовним, що допомагає виявити основні труднощі перекладу. В обох частинах підручника запропоновано завдання на розуміння вихідного тексту, що полягають у написанні анотації.

Висновки

У ході підготовки перекладачів слід розвивати мовну, фахову і перекладацьку компетенції, здібність до пошукової роботи, знання з теорії перекладу, враховуючи вихідний рівень підготовки студентів. Будь-який текст є продуктом комунікації, що виникає на різних рівнях комунікації і виконує певну функцію, з чим пов'язані існуючі класифікації текстів. Критеріями вибору текстів є дидактичне узгодження, автентичність, тематика, ступінь важкості, жанр тексту, обсяг, цікавість та актуальність. Дидактизація текстів полягає у визначенні типів вправ, за допомогою яких у ході роботи з текстом реалізуються навчальні цілі. Галузь цивільної авіації охоплює здебільшого інформативні тексти різних видів з розмаїттям представлених в них жанрів. В посібнику «Англійська мова. Translation of official documents on civil aviation» представлені інформативні науково-популярні і офіційні тексти із завданнями, що цілком відповідають вимогам дидактизації текстів. Дослідження даної теми можна розширити, зосередивши увагу на формах вправ до тексту відповідно до окремих навчальних цілей. Також поданий виклад може стати основою для створення дидактичних матеріалів із суміжних з перекладом дисциплін практика міжмовної комунікації і професійна англійська мова.

Список літератури

1. Гудманян А. Г. Англійська мова. Translation of official documents on civil aviation / [Гудманян А.Г., Суслєва Г.А., Іванова Н.І., Каширська О.В.]. – Навч. Посібник. – К.: НАУ, 2005. – 136 с.
2. Пфютце М., Блей Д. О коммунікативно-функціональному методі аналізу монологічного тексту-рассуждения в обучении иностранным языкам. – Лінгвістика тексту і методика преподавания иностранных языков / руков. авт. кол. Н. В. Бессмертная. – Киев: Вища школа. Изд-во при Киев. ун-те, 1981. – 176 с. – С. 145 – 154.
3. Garbe, Christine; Holle, Karl; Jesch, Tatjana Texte lesen. Textverstehen – Lesedidaktik – Lesesozialisation. – 2., durchgesehene Auflage. – Paderborn: Verlag Ferdinand Schöningh GmbH & Co. KG, 2010. – 252 S.
4. International Civil Aviation organization. A United Nations Specialized Agency. Official web-site <http://www.icao.int/Pages/default.aspx>
5. Kautz, Ulrich Handbuch Didaktik des Ёbersetzens und Dolmetschens. – 2. Auflage. – Mьnchen : Iudicium, 2002. – 643 S.
6. Nord, Christiane Fertigkeit Ёbersetzen. Ein Kurs zum Ёbersetzenlehren und -lernen. – Berlin: BDB Fachverlag, 2010. – 246 S.